

TNC-Aktuellt

Nr 3 1995 • Årgång 37 • Information från Tekniska nomenklaturcentralen • ISSN 039-8438



Från Sandhamn i Stockholms skärgård.

*Vi önskar alla våra vänner en
God Jul och ett Gott Nytt År!*

I år lämnar vi ett bidrag till Rädda Barnens insamling i stället för att sända julkort.

Ur terminologikalendern

12–13 april 1996

Terminologie für ein vielsprachiges Europa

Ett symposium arrangerat av DTT
(Deutscher Terminologie-Tag e.V.)

Bland föredragspunkterna kan nämnas:
Flerspråkighet – en utmaning för Europa
Språkpolitik och terminologi
Terminologiarbete i ett litet språkområde
Terminologi och copyright
Europeiskt terminologicertifikat
Plats: Maternushaus i Köln

Information:

Ursula Reisen
An der Alten Post 18
D-50859 KÖLN
Tyskland

4–9 augusti 1996

LSP and LGP in business language teaching

AILAs elfte internationella kongress

Plats: Jyväskylä, Finland

Information: Eva Lavric

Institut für Romanische Sprachen

Wirtschaftsuniversität Wien

Augasse 9

A-1090 WIEN

Innehåll

Ur terminologikalendern	2
EU och TNC	3
Termfrågor i urval	4

TNC-Aktuellt

Nyhetsblad för TNCs medlemmar.

TNC är en ideell förening och har till uppgift att verka för att en lämplig teknisk terminologi skapas och används inom offentlig förvaltning, näringsliv, utbildningsväsen och massmedier.

Redaktion:

Berit Björk
Anna-Lena Bucher
Åsa Holmér

Prenumeration: Berit Björk

Postadress: Västra vägen 9 C, 171 46 Solna

Telefon: 08-735 85 25

Telefax: 08-27 32 86

Postgiro: 55 60 12-3

Bankgiro: 711-1925

TNC-Aktuellt utkommer med 3–4 nummer per år.
Eftertryck tillåts om källan anges.

EU och TNC – en betraktelse inför julen

Av Barbara Walter



Ett helt år har snart gått sedan Sverige blev medlem i EU, den europeiska unionen. Det har skrivits många negativa artiklar om vårt inträde: om penninglöseri, om att andra bestämmer över vårt lilla land och om att de utlovade prissänkningarna aldrig har inträffat. Ja, röster om att få lämna denna förlovade gemenskap, hörs allt oftare.

Men för TNC har det gångna året varit en välsignad tid. Vårt mångåriga samarbete med kommissionen i Luxemburg gjorde att vi fick förtroendet att förse deras termbank EURODICAUTOM med 30 000 svenska tekniska termer. Det gällde områden som fiberoptik, miljö, juridik, immunologi, elektroteknik, datateknik och mycket mer. Projektet kunde förverkligas med hjälp av kunskapen inom huset, externa experter och sex projektanställda.

Det har varit en intensiv tid. Som små ivriga tomtar jobbade vi febrilt

för att hinna med alltihop fram till jul. Det var bara luvan som saknades. Från tidiga morgnar till sena kvällar försökte vi att få ordning på de mest udda term poster. Med kinderna röda som äpplen, pannorna våta av svett och ögonen blanka, inte av förväntan utan av ansträngning, tisslade och tasslade vi ihärdigt. Datorerna surrade medlidsamt. Tomtefar, vår projektledare, gled uppmuntrade runt bland oss och bockade av alla nedskrivna poster – med vass penna.

TNCs penna har alltid varit vass. De många ordböckerna berättar om lång erfarenhet inom det tekniska språket. Vår termtjänst är inte enbart till för våra medlemmar. Nej, även kommissionen i Luxemburg och i Bryssel har en het linje till TNC.

Tomtefar kan se fram emot att få äta sin julgröt i lugn och ro i år. EU-projektet är snart i hamn. Ett nytt ligger på bordet. Han tänker med öm-

het på sina medarbetare. Tack vare deras envisa och outtröttliga arbete, har de lyckats att tillfredsställa den stora kommissionen.

Nu är det äntligen julafton. Tomtefar har fått sin gröt. Han sitter tillbakalutad i gungstolen och tänder omständligt den stora julpipan. Tomtemor står bakom honom och tittar in i den sprakande brasan. Båda två funderar över den årliga julhälsningen. Tomtefar rynkar sin panna extra mycket. I år skulle det bli någonting alldeles speciellt. Men efter ett tag hör tomtemor hans små jämna lugna andetag. Det blir, som alltid, hon som får uttala hälsningen:

*God Jul och Gott Nytt År
önskas alla er
som stött TNC med
värme och goodwill.
Tack för att ni finns till!*

Termfrågor i urval

Definitionsfrågor

behörighet och legitimation

FRÅGA: Hur definieras *behörighet* och *legitimation*? Krävs det speciella behörighetskrav för t ex en tjänst som sjuksköterska, eller räcker det med legitimation?

SVAR: *Behörighet* är den formella motsvarigheten till *kompetens*, som i *Svensk ordbok* förklaras som 'egenkapen att uppfylla de formella kraven (för att t ex inneha en viss tjänst)'. En *legitimationshandling* 'utvisar bärarens rätt att vinna inträde, åtkomst eller annan fördel'. Det finns olika krav på behörighet för olika yrkesgrupper – detta får man kontrollera med respektive branschorganisation eller ansvarig myndighet. Speciella behörighetskrav utöver legitimation inom sjukvården är antingen vidareutbildning eller erfarenhet. För att t ex få en specialisttjänst som läkare krävs det både vidareutbildning och erfarenhet.

el

FRÅGA: I en uppräknings av förkortningar för språk, *es*, *da*, *de*, *en* etc, förekommer också *el*. Vad betyder det?

SVAR: Förkortningen *el* står för *grekiska* som heter *ellinika* på originalspråket. De andra språkförkortningarna står för spanska, danska, tyska respektive engelska.

kardex

FRÅGA: Vi har sedan många år tillbaka använt oss av termerna *kardex-register* och *kardexrum* om vårt kartotek över personer som är behöriga att inneha röntgenapparater m m. Varifrån kommer ordet *kardex* och vad betyder det egentligen?

SVAR: Det torde vara en sammandragning av *card* och *index*. I *Collins English Dictionary* hittar man *card index* som synonym till *card file*. Den svenska motsvarigheten är *kortregister* eller *kartotek*. Belägg på termen *kardex* finns i den kanadensiska statens databas, Termium.

mast och torn

FRÅGA: Är det någon skillnad på *mast* och *torn*?

SVAR: Ja, i TNC 98 *Tekniska basord* definieras *mast* som 'hög och smal konstruktion, stagad eller inspänd, som bär upp teknisk anordning'. Exempel på anordningar som bärs upp av master är antenner och belysningsarmaturer. I samma ordlista definieras *torn* som 'högt och smalt byggnadsverk, vars höjd är väsentlig för dess funktion'. Exempel på torn är vattentorn, utsiktstorn och TV-torn.

återanvändning, återvinning och destruktion

FRÅGA: Har TNC definierat termerna *återanvändning*, *återvinning* och *destruktion*?

SVAR: *Återvinning* är en övergripande term som innefattar bl a *återanvändning*, *materialåtervinning*, *kompostering* och dylikt. Det innebär att man kan få ut något av värde ur restprodukter. *Återanvändning* är när man använder något i den form det är, t ex returflaskor som diskas och fylls på igen. *Materialåtervinning* är när man gör nytt glas av nedsmält glas. Termen *destruktion* används ofta om slaktavfall o d, dvs om avfall som man inte kan eller vill återvinna. Ett förslag till definition av *destruktion* är: 'avfallshantering som innebär att avfallet förstörs'.

Etymologifrågor

adhesion och adherera

FRÅGA: Är orden *adhesion* och *adherera* att betrakta som svenska eller "svengelska"? I det här fallet handlar det om bakteriologi.

SVAR: Även om dessa i grunden latinska ord har kommit in i svenskan via engelskan är de idag att betrakta som fullvärdiga medlemmar av den svenska ords-katten. Det finns i svenskan också gångbara synonymer till *adhesion*: *vidhäftning* och den mindre vanliga termen *adherens*. Likaså är *vidhäfta* eller *häfta vid* synonymer till *adherera*. Inom strikt vetenskaplig litteratur är dock *adhesion*

och *adherera till* vanligare än *vidhäftning* respektive *vidhäfta* och *häfta vid*. Man säger t ex att en bakterie *adhererar till* en cell. I *Nationalencyklopedin* står följande förklaring: "Adhesion (i bakteriologisk mening) är väsentlig för att bakterier och andra mikrober skall kunna etablera sig i sin särskilda nisch och utöva sin verkan, t.ex. vid framkallande av sjukdom."

tribologi

FRÅGA: Har hört termen *tribologi* i samband med underhållsmetoder. Vad avses och varifrån kommer ordet?

SVAR: *Tribos* kommer av grekiskan och betyder *gnida*. *Tribologi* definieras som 'läran om friktion, smörjning och slitage eller nötning'. Termen myntades i det här sammanhanget 1966, och den tycks vara internationell.

Formfrågor

Centraleuropa

FRÅGA: Skriver man *Centraleuropa* med stor begynnelsebokstav?

SVAR: Ja, det skall skrivas med versalt C. Namnet skall också skrivas som ett ord utan bindestreck, vilket medför att e-et i *europa* blir gement när det står som efterled.

enzymnamn

FRÅGA: Många enzymer har *-ase* som ändelse på engelska, t ex *protease* och *diastase*. Vilket är motsvarande ordslut på svenska?

SVAR: Motsvarande ändelse på svenska är *-as*. Detta är det vanligaste ordslutet när det gäller enzymer även om ordslut på *-in* också förekommer. Enzymer har ofta samma namn på engelska och svenska.

hysteres eller hysteresis

FRÅGA: Heter det *hysteres* eller *hysteresis*? I en gammal svensk-engelsk ordbok står det *hysteresis*. I det här fallet handlar det om armaturer.

SVAR: Det heter *hysteres*. *Hysteresis* är en numera avrådd term, som

troligen kommit in i svenskan via engelskan. *Hysteres* definieras (när det gäller armaturer) som 'den temperaturskillnad som erhålls mellan öppnings- och stängningskurvorna under samma flöde'. Termen används också i andra sammanhang, bl a inom mättekniken. En mer allmän förklaring (ur Nationalencyklopedin) lyder: 'förhållandet att en fysikalisk process inte återvänder i samma spår då man kastar om dess riktning'.

Kanada

FRÅGA: Heter det *Kanada* eller *Canada*?

SVAR: Stavningen av det här statsnamnet har varierat i svenskan. Tidigare har man från språkvårdarhåll rekommenderat *Canada*. Man stödde sig då på den i och för sig riktiga hållningen att stavningen av statsnamn bör anpassas till hur statsnamnet stavas i den aktuella staten. Men formen *Kanada* har fortsatt att vara ihållande vid sidan av formen *Canada*. Detta faktum samt att avledning av namnet stavas med *k*, alltså *kanadensisk*, *kanadensare*, gör att båda formerna måste betraktas som riktiga. I första hand rekommenderar TNC emellertid formen *Kanada*.

multimedia

FRÅGA: Vad anser TNC om formen *multimedia*?

SVAR: Vi anser att det bör behandlas som en pluralform. Man kan alltså inte säga *ett multimedium* (och självfallet inte *ett multimedia*), och heller inte *multimedier*. Om man menar ett program byggt på multimedia säger man *ett multimedieprogram*. Sammansättningar med *multimedia* som förled skall enligt Svenska språknämnden och TNC få fugevokalen *-e-*, dvs *multimedieexpert*, *multimediedokument* etc. Skälet är att sammansättningar alltid bildas av grundformen för ett ord, vilken här är *-medium*. Den typen av lånord (dit också *solarium*, *kollegium* etc hör) byter ut sitt *-um-* mot *-e-* när de bildar sammansättningar. Ett undantag från denna regel finns upptaget i förra

numret av TNC-Aktuellt. Termen *mediaförsörjning* är så väl inarbetad i sin oriktiga form att vi får acceptera den.

server

FRÅGA: Hur böjs *server*?

SVAR: TNC rekommenderar: *en server*, *servern*, *flera servrar*, *servrar-na*.

trädbränsle

FRÅGA: Heter det *trädbränsle* eller *trädbränsle*? Hur definieras begreppet?

SVAR: Det heter *trädbränsle* och definieras i TNC 96 *Skogsordlista* som 'biobränsle från trädråvara som inte genomgått kemisk process'. Som en anmärkning står också: "Trädbränsle innefattar alla biobränslen där träd eller delar av träd är utgångsmaterial, t ex bark, barr, löv eller ved. Bränslet kan tidigare ha haft annan användning. Bränsle av avfallspapper och avlut ingår dock inte. Exempel på trädbränsle är bränsle av rivningsvirke, bränsleflis, skogsbränsle."

Ordvalsfrågor

ADB och data

FRÅGA: Vad har TNC för åsikt i frågan om användningen av *ADB* respektive *data*, särskilt som förled i ord som *ADB-kostnader* alternativt *data-kostnader*?

SVAR: Initialordet *ADB* försvinner alltmer till förmån för det något mer oprecisa ordet eller förledet *data-*. Det är inte att beklaga, eftersom det idag knappast finns något behov av att explicit skilja *ADB* från *MDB* (*manuell databehandling*). Däremot förekommer *ADB* ymnigt som förled i namn på t ex dataföretag.

följesida

FRÅGA: Vad skall man kalla första sidan på ett faxmeddelande – dvs det blad som innehåller information om mottagare, avsändare, antal sidor m m? *Försättsblad*? *Första sida*?

SVAR: Vi föreslår *följesida*. För-

sta sida skulle kunna förväxlas med sida nummer 1 i faxmeddelandet. *Försättsblad* är enligt *Svensk ordbok* ett 'papper som förekommer först och sist i en bunden bok' och är därför en olämplig term i det här sammanhanget.

handlist

FRÅGA: Vad heter det band av gummi som man lägger handen på när man åker rulltrappa?

SVAR: Det heter *handlist* eller *handledare*.

IT

FRÅGA: Man hör olika versioner om vad förkortningen *IT* står för – *informationsteknik* eller *informationsteknologi*?

SVAR: Vi får många frågor om detta och vissa frågare undrar helt enkelt om det inte är dags att rekommendera *informationsteknologi* som uttydning för förkortningen *IT*.

Nej, vi på TNC tror inte att det är dags utan rekommenderar fortfarande *informationsteknik* framför *informationsteknologi*. *Informationsteknik* definieras som 'teknik som används vid insamling, lagring, behandling och spridning av information med elektroniska medel'. *Informationsteknologi* står för 'läran om informationstekniken'.

Ursprunget till förvirringen i sammanhanget tror vi har sin grund i att engelskans *technology*, som står för både *teknik* och *teknologi*, ibland felaktigt översätts med *teknologi* i svenskan.

Det förekommer att ordet *teknologi* används om fackområden där utvecklingsarbetet i hög grad präglas av vetenskaplig metodik och utarbetande av teoretiska modeller och där det kan vara svårt att dra en skarp gräns mellan utvecklingsarbetet och tillämpningen. Andra använder uttrycket *high tech* i det sammanhanget.

Vår huvudrekommendation är alltså att *IT* även i fortsättningen skall uttydas *informationsteknik* först och främst. Denna term är också den som används i radio och de största tid-

ningarna och tidskrifterna. Även standardiseringsorganet ITS (Informationstekniska standardiseringen) använder termen i sitt namn.

kompostor

FRÅGA: Finns termen *kompostor*? Står den för något annat än *kompost*? Jag har ett manuskript som antyder att *kompost* skulle vara en sorts bing, medan *kompostor* skulle vara en behållare.

SVAR: Enligt TNC 62 är en *kompost* 'blandning av organiska och oorganiska ämnen som undergår eller har undergått kompostering'. Det är alltså själva innehållet som avses. I vardagligt tal inkluderas bingen som komposten ligger i. Svenska Akademiens ordbok anger två betydelser: 1) blandning av avfallsprodukter, 2) hop eller hög av kompost. Man skiljer på öppen och slutna kompostering, och en *kompostor* används för slutna kompostering av hushållsavfall. Det kan vara en förhållandevis stor behållare som kan utnyttjas av upp till hundra lägenheter. Den kallas också, oftare tycks det, för *komposteringsaggregat*.

maila

FRÅGA: Kan man använda verbet *maila* (eller *mejla*) i samband med e-post?

SVAR: Nej, vi rekommenderar i samråd med Svenska språknämnden att man säger *skicka*, *sända e-post* eller enbart *posta*.

migrering eller migration

FRÅGA: Heter det *migrering* eller *migration*? Det handlar om fetter i livsmedel som vandrar igenom förpackningsmaterial.

SVAR: Det heter *migrering* när det är material som förflyttar sig, medan ordet *migration* används om folkvandringar.

viktning

FRÅGA: Kan man säga *viktningen blir större* när det är fråga om att något har större vikt, dvs väger mer, i ett sammanhang än i ett annat?

SVAR: Nej! Verbet *vikta* betyder enligt Svensk ordbok 'tilldela viss

grad av betydelse' och har inget med konkret vikt att göra.

Översättningsfrågor

Acknowledgements

FRÅGA: Hur översätts den i engelsk facklitteratur så vanliga rubriken *Acknowledgements*? Ett stycke med denna rubrik kan ingå tillsammans med inledning och förord i början av en bok och innehåller författarens tack till olika personer.

SVAR: I svenska böcker framförs oftast sådana tack inom ramen för förordet, men i böcker översatta från engelskan brukar man använda rubriken *Författarens tack* alternativt *Författarnas tack*.

benchmarking

FRÅGA: Vad kan man översätta termen *benchmarking* till på svenska? Den används i marknadsförings-sammanhang när man vill jämföra olika företag eller produkter i konkurrenssyfte.

SVAR: *Benchmarking* är en term som nu är väl etablerad i svenska språket, dels i det här sammanhanget, dels inom dataområdet. Men det är ett exempel på en term som inte så lätt låter sig inlemmas, vilket antalet frågor om termen till TNC illustrerar. Därför bör man försöka få genomslag för en svensk term. TNC rekommenderar *måttstock* – en term som vi tycker är bättre än *riktmärke* som annars också förts fram i sammanhanget.

business impact assessment

FRÅGA: Vad kan man översätta *business impact assessment* till på svenska?

SVAR: Inom GD XXIII (Generaldirektorat 23) gör man *impact assessments*, vilket på svenska benämns *effektbedömning*. Det betyder att man skall bedöma vilka effekter ett nytt förslag, nytt direktiv etc har på ett företag; man vill inte få några oönskade effekter. TNC föreslår därför att man säger det enkla *effektbedömning* eftersom det verkar vara vedertaget och känt. Om man behö-

ver förtydliga med *business* (eller *företag*) så rekommenderar vi att man löser upp sammansättningen till *bedömning av effekter på företag*.

call for papers, paper, proceedings

FRÅGA: Hur kan man översätta de engelska seminarie- och konferens-termerna *call for papers*, *paper* och *proceedings* till god svenska?

SVAR: Dessa termer orsakar inte sällan problem, och liksom vid all översättning är det viktigt att veta i vilket sammanhang termerna förekommer. I samråd med Svenska språknämnden rekommenderar vi dock generellt *artikel* eller *föredrag* för *paper*. Vad beträffar *call for papers* framgår det ofta av sammanhanget vad som avses, dvs en inbjudan till att lämna förslag till föredrag och artiklar vid en konferens, ett seminarium etc, och då skulle det kunna vara fullt tillräckligt att enbart skriva *inbjudan*. Om det inte framgår får en förklaring ges. Med *proceedings* avses *den samling tryckta föredrag* som publiceras i samband med en konferens, ett seminarium eller dylikt. Här kan *rapport* vara en lämplig översättning, då gärna med relevant förled som t ex *konferensrapport*, *seminarierapport* etc.

cross-border

FRÅGA: Kan man använda den engelska termen *cross-border* i kombination med ett substantiv på svenska som i t ex *cross-border verksamhet*? Vi arbetar med en broschyr som handlar om arbetsmarknadsverksamhet på EU-nivå.

SVAR: När *cross-border* används som attribut översätts det till svenska som *gränsöverskridande* eller *övergränser*. I TNC 94 *EGs ord och uttryck* översätts t ex *cross-border activity* med *gränsöverskridande verksamhet* och *cross-border services* med *tjänsteutbyte över gränser*.

desktop

FRÅGA: Vilken är den svenska motsvarigheten till engelskans *desktop*?

SVAR: *Desktop* (i betydelsen *desktop publishing*) kan också stavas

desktopp på svenska. Det är ett oböjligt substantiv som mest används som förled i sammansättningar och avledda ord: *desktopp teknik*, *desktopp utrustning*, *desktoppa*, *desktoppning* och *desktoppad*.

environmental management system

FRÅGA: Som svensk motsvarighet till engelskans *environmental management system* hör man i dag dels *miljöledningssystem*, dels *miljöstyrningssystem*. Har TNC någon rekommendation?

SVAR: I en blivande internationell standard (ISO/DIS 14001) som översetts till svenska har man föreslagit termen *miljöledningssystem* med definitionen 'den del av det övergripande ledningssystemet som omfattar organisatorisk struktur, handlingsplaner, ansvar, praxis, rutiner, processer och resurser för att utveckla, införa, uppfylla, revidera och upprätthålla miljöpolicy'. Detta förslag skulle TNC vilja kommentera på följande vis. Slutledet *-ledningssystem* ger starka associationer till den vanligare termen *rörledningssystem*, och bland annat därför är den inte bra. *Miljöstyrningssystem* leder inte heller tanken riktigt rätt. Egentligen vore *miljöorganisation* en lämplig term, bildad i analogi med *arbetsorganisation* och *rehabiliteringsorganisation*, som båda är exempel på organisationer som utgör en del av det övergripande ledningssystemet i en verksamhet. Men den termen är tve tydlig, eftersom det ju finns helt fristående miljöorganisationer. I analogi med att *risk management* översätts med *riskhantering* skulle *environmental management* kunna översättas med *miljöhantering*. Termen som man då kommer fram till och som TNC skulle vilja rekommendera är *miljöhanteringssystem*.

firmware

FRÅGA: Finns det någon fastställd översättning av engelskans *firmware*? Jag har sett följande omskrivning i vissa dataordböcker: 'hård mjukvara (mikroprogram som lagras i ROM-minnen)'.

SVAR: Tidigare har vi rekommenderat *fast programvara* (denna term finns också i svensk standard) men man skulle också kunna säga *fast program* (om det handlar om ett enskilt program). I Dictionary of Computing/Information Technology översätts *firmware* med *inbyggt program*.

flow cytometry

FRÅGA: Jag håller på att skriva en notis som handlar om en analysmetod som kallas *flow cytometry*; vad heter metoden på svenska?

SVAR: *Flow cytometry* översätts med *flödescytometri* och är en metod för analys och sortering av celler. Metoden kan också användas för t ex bedömning av cellers storlek eller DNA-halt.

flytspackel

FRÅGA: Vad heter *flytspackel* på engelska? En synonym till flytspackel är *sprutbar avjämningsmassa*.

SVAR: *Flytspackel* översätts med *liquid levelling compound* eller *plaster for self levelling floor screed*. *Avjämningsmassa* heter *levelling compound*.

fouling

FRÅGA: I svenska facktexter om vattenrening förekommer ofta den engelska termen *fouling*. Jag skulle hellre vilja använda ett svenskt uttryck. Kan TNC föreslå något? Begreppet skulle kunna beskrivas som 'påväxt och annan förorening av membran vid t ex omvänd osmos'.

SVAR: Vårt förslag är kort och gott *påväxt*, vilket är en etablerad term både inom va-tekniken och i samband med viss typ av korrosion. I de fall påväxten är av speciell art kan detta förslagsvis uttryckas med hjälp av ett framförställt adjektiv, t ex *kolloid påväxt*, *organisk påväxt* och *biologisk påväxt*.

laser disc

FRÅGA: Jag översätter filmtexter och undrar vad *laser disc* heter på svenska. Termen avser videofilm som ligger på en optisk skiva i stället för

på en kassett.

SVAR: Den svenska termen för denna typ av optisk skiva är (*optisk videoskiva*).

one-stop-shop

FRÅGA: Vad skall man översätta *one-stop-shop* till på svenska? Det innebär att företag skall kunna vända sig till ett enda ställe och där få information om CE-märkning, aktuella EG-direktiv, skatteinformation etc.

SVAR: På NUTEK har man anledning att tala om *one-stop-shop* och där använder man uteslutande den engelska termen. Själva företeelsen kom via England till Sverige för ca två år sedan. Eftersom den engelska termen inte är så hanterlig i svenskan bör en svensk term prövas, förslagsvis *företagens informationsbyrå*, *företagarinfo(rmation)* eller *all-information till företag*.

Pistenraupe

FRÅGA: Hur översätter jag tyskans *Pistenraupe* till svenska? Det är en maskin som preparerar skidbackar.

SVAR: Det heter *pistmaskin* på svenska.

popnit

FRÅGA: Vad heter *popnit* på engelska?

SVAR: *Pop rivet*.

pump-action shotgun

FRÅGA: Jag översätter en text om militärpolis i Sydafrika. Där använder de ett vapen som kallas *pump-action shotgun*. Finns det någon motsvarighet på svenska?

SVAR: I *Nationalencyklopedin* finns *pumpgevär* som uppslagsord, och det definieras som 'repetervapen som man laddar om genom att röra framstocken bakåt och framåt'. Det verkar stämma med beskrivningen av *pump-action shotgun* i din text.

rymdtermer

FRÅGA: Hur skall man översätta *spacecraft* och *reflight guarantee* till svenska?

SVAR: *Spacecraft* brukar översättas med *rymdfarkost*, oavsett om rymdfarkosten är en satellit eller en

rymdsond. *Reflight guarantee* är en vedertagen engelsk term. Det handlar om ekonomiska garantier för förnyad uppskjutning av en rymdfarkost, exempelvis efter ett misslyckat första försök. Någon svensk term finns ännu inte, men ett förslag skulle kunna vara *återuppsändningsgaranti* eller *garanti för förnyad uppsändning*. *Uppsändning* är för övrigt en mer allmän term än *uppskjutning*.

Schütz

FRÅGA: Vad är den svenska motsvarigheten till tyskans *Schütz*? Termen förekommer även som förled.

SVAR: *Schütz* översätts med *kontaktor* på svenska. Enligt svensk standard är det en 'mekanisk elkopplare för icke-manuell manövrering med endast ett viloläge, vilken kan sluta, föra och bryta ström under normal drift och vid viss driftmässig överbelastning'.

smart quotes

FRÅGA: Hur översätts *smart quotes*?

SVAR: Det är fråga om tryckeriernas kommaformade citattecken och översättningen blir då *typogra-*

fiska citattecken. Observera dock att den exakta utformningen av typografiska citattecken skiljer sig mellan olika länder. Därför kan det vara lämpligt att ange nationaliteten. Åsyftas *smart quotes* i USA bör man skriva *amerikanska citattecken*.

telematics

FRÅGA: Hur skall man översätta *telematics* till svenska?

SVAR: Med *telematik*, som definieras som 'hanteringen av information av ljud, text, bild och data med hjälp av datorer, programvaror och terminaler'. *Telematik* är en sammanslagning av orden *telekommunikation* och *informatik*.

Världsarvslistan

FRÅGA: Vad heter *Världsarvslistan* på engelska, tyska, franska, finska och ryska?

SVAR: *Världsarvslistan* är den förteckning som Unesco, inom ramen för Världsarvskonventionen, upprättar över kulturminnen och naturobjekt vilkas skydd är en angelägenhet för människor i hela världen. Listan heter: *World Heritage List* (en),

Liste des Welterbes (ty), *Liste du patrimoine mondiale* (fr), *Maailmanperönteluettlo* (fi) och *vsemirnoe nasladie* (ry).

öppen-nyckel-kryptering

FRÅGA: Det finns en krypteringsteknik som på engelska heter *public key cryptography* och som innebär att man använder sig av två nycklar för krypteringen. Den nyckel som sändaren använder är öppen medan mottagarsidans nyckel är hemlig. Vad heter tekniken på svenska?

SVAR: Det heter *öppen-nyckel-kryptering*. Idén bakom *öppen-nyckel-systemet* är att den som önskar ta emot krypterad information väljer en krypteringsalgoritm som publiceras öppet, därav namnet. Motsvarande dekrypteringsalgoritm hemlighålls. Vidare förutsätts att det är beräkningsmässigt ogörligt att ur krypteringsalgoritmen konstruera dekrypteringsalgoritmen. Det mest kända exemplet på ett *öppen-nyckel-krypto* är RSA-systemet (konstruerat av Rivest, Shamir och Adleman). Det väckte stort uppseende då det presenterades 1977.